

Проект «Зміцнення потенціалу Всеукраїнської спілки вчителів і тренерів (ВСЕСВІТ)» для поліпшення доступу до якісних послуг з профілактики ВІЛ/СНІДу серед підлітків і підтримки інтеграції дітей, що живуть з ВІЛ/СНІД, у школи» (2012-2014 р.р.)

Проект впроваджується у 2012-2014 роках за підтримки Євросоюзу.

Проект спрямований на запровадження у базових навчальних закладах моделей превентивної освіти, що забезпечують навчання на основі розвитку життєвих навичок, створення сприятливого шкільного середовища, зниження стигми, дискримінації та насильства, інтеграцію ВІЛ-позитивних дітей, розвиток партнерства з батьками, учнями, державними та громадськими організаціями. Учасниками проекту стали 615 базових навчальних закладів (замість первісно запланованих 400), для яких здійснено підготовку вчителів початкової, основної і старшої школи відповідно до розроблених критеріїв якості. Базові заклади забезпечено навчально-методичними комплектами для викладання предмета «Основи здоров'я» і профілактичного тренінгового курсу «Захисти себе від ВІЛ», у цих закладах створено осередки ВСЕСВІТ.

Партнерами проекту є Міністерство освіти і науки України; Представництво ЄС в Україні; Держслужба соцзахворювань України, Всеукраїнська спілка вчителів і тренерів, Всеукраїнська мережа ЛЖВ

Ключові цілі проекту (Адвокація, Партнерство, Якість, Профілактика) значно посилено за рахунок залучення до проекту нових активних партнерів, зокрема: Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ), ЮНЕСКО, Корпусу миру США в Україні, Благодійного фонду «Здоров'я жінки і планування сім'ї» та інших.

Фактично у 2013 році проектом було охоплено 615 базових навчальних закладів з усіх регіонів України (579 після анексії АР Крим), понад 1900 керівників освіти різних рівнів, 1800 вчителів та понад 37000 учнів базових загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів.

Керівники системи освіти підтримали включення до шкільної програми програм превентивної освіти в подоланні епідемії ВІЛ/СНІДу. У мотиваційних нарадах щодо забезпечення впровадження проекту на національному рівні взяли участь 54 регіональні адміністратори, понад 1300 керівників системи освіти районних рівнів і 615 керівників базових шкіл. Як результат, в усіх регіонах було видано накази управлінськ освіти і науки щодо інституалізації результатів проекту Європейського Союзу в освітньому секторі.

«Захисти себе від ВІЛ». Посібник для педагога-тренера – 10,000 прим.

Захисти себе від ВІЛ. Тренінги життєвих навичок: Посібник для учнів старшого підліткового та юнацького віку – 182,000 прим.

«Захисти себе від ВІЛ». Мультимедійний посібник – 10,000 прим.

Розроблено і впроваджено концепцію школи дружньої до дитини. Концепція містить критерії відповідності процесу підготовки вчителів і характеристик шкільного середовища стандартам якісної превентивної освіти. Видано наказ МОН щодо здійснення адміністративного контролю за підготовкою вчителів і впровадженням освітніх програм ефективної профілактики, зокрема курсу "Захисти себе від ВІЛ".

Сформовано мережу загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів, які ставлять за мету впровадження якісної превентивної освіти та створення навчального середовища, сприятливого для здоров'я та розвитку учнів. Кожна школа проекту отримала можливість на базі регіональних інститутів післядипломної педагогічної освіти підготувати вчителів для викладання основ здоров'я у 1-9 класах та впровадження факультативних курсів з профілактики ВІЛ, безкоштовно отримати сучасні навчально-методичні матеріали для проведення тренінгів з учнями, адвокаційної роботи з батьками, залучення молоді до профілактичної діяльності методом «рівного навчання».

У лютому 2013 року створено Інтернет-портал превентивної освіти <http://autta.org.ua/>, який успішно функціонує і надає широкі можливості для оперативного обміну кращим досвідом.

Проектні заходи висвітлюються у ЗМІ та на регіональних сайтах. Підсумкову конференцію заплановано на вересень 2014 року

Видання і розповсюдження інформаційно-пропагандистських та просвітницьких матеріалів (посібників і керівництв).

Видання матеріалів здійснюється у співпраці з комплементарним проектом Всеукраїнської мережі ЛЖВ «Посилення спроможності педагогів у забезпеченні дієвої профілактики ВІЛ/СНІДу, протидії стигмі і дискримінації», який впроваджується за підтримки Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією, Раунд 10 (детальніше див. [посилання на проект Всеукраїнської мережі ЛЖВ](#)).

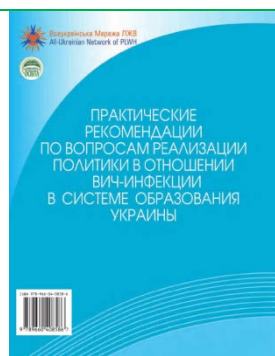
Плакати для гуртожитків професійно-технічних та вищих навчальних закладів – 80,000 прим.

Сумарно за двома проектами надруковано 12 найменувань видань загальним тиражем 351,300 примірників (тираж за кошти ГФ - 328 300 примірників, тираж за кошти проекту ЄС - 23 000 прим.). Комплекти навчальних матеріалів для учнів і вчителів розповсюджено в регіонах серед 27 інститутів післядипломної освіти і 615 базових навчальних закладів.

1. Профілактика ВІЛ та інших релевантних проблем в основній школі. Посібник для вчителя – 8,000 прим.(кошти ГФ).
2. Практичні рекомендації з питань реалізації політики щодо ВІЛ-інфекції в системі освіти України. Посібник для вчителів – 16,000 прим. (кошти ГФ)
3. Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу». Програма навчального курсу для учнівської молоді старшого підліткового та юнацького віку – 8,000 прим. (кошти ГФ).
4. «Захисти себе від ВІЛ». Посібник для педагога-тренера – 10,000 прим. (8,000 – ГФ, 2,000 – проект ЄС).
5. «Захисти себе від ВІЛ». Тренінги життєвих навичок. Посібник для учнів. – 182,000 прим. (168,00 – ГФ, 14,000 – проект ЄС).
6. «Захисти себе від ВІЛ». Мультимедійний посібник (компакт-диск/DVD) – 10,000 прим. (8,000 – ГФ, 2,000 – проект ЄС).
7. Комплект програм з інституалізації спеціальності «Основи здоров'я» у педагогічних ВНЗ – 300 прим. (кошти ГФ)
8. Посібник для проведення тренінгу «Формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних дітей у системі шкільної та дошкільної освіти - 16,000 прим. (кошти ГФ).
9. Комплект з 4 плакатів для гуртожитків ПТНЗ та ВНЗ - 80,000 прим. (кошти ГФ).
10. Посібник «Адвокація в профілактичній освіті» – 2,000 (кошти ЄС).
11. Посібник "Організація профілактичної роботи у навчальних закладах" – 2,000 (кошти ЄС)
12. Посібник "Партнерство задля нарощування потенціалу" – 1,000 (кошти ЄС).

Навчання. Для запровадження тренінгового спецкурсу *"Захисти себе від ВІЛ"* у загальноосвітніх навчальних закладах видано наказ МОНмолодьспорту України від 22.11.2012 №1314. У грудні 2012 року відбувся національний тренінг для тренерів, на якому підготовлено 27 регіональних фахівців з питань превентивної роботи серед підлітків, включаючи викладання курсу "Захисти себе від ВІЛ". У 2013 році проведено навчання вчителів із 615 базових навчальних закладів за курсом "Захисти себе від ВІЛ" та з питань створення сприятливого шкільного середовища. Тренінгами для молоді за спецкурсом "Захисти себе від ВІЛ", спрямованим на формування ЗСЖ, профілактику ВІЛ та інтеграцію ВІЛ-позитивних дітей, охоплено понад 12 тисяч учнів 615 базових навчальних заходів.

КЗШ №130, міста Кривий Ріг (вчитель вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист, національний тренер проекту «Школа проти СНІДу» Латиш Антоніна Анатоліївна

У 2013 році здійснено підготовку 27 регіональних тренерів і підготовлено вчителів початкової та основної школи для 615 базових навчальних закладів з методики викладання предмету "**Основи здоров'я**", що відповідає критеріям якісної превентивної освіти. Понад 25 тисяч учнів 1-9 класів цих шкіл охоплено якісним навчанням за предметом "Основи здоров'я".

Кількість підготовлених вчителів в областях (з вересня 2012 року):

- вперше навчених (40-годинний курс): 6410 вчителів, з них за курсом «Захисти себе від ВІЛ» (ЗСВ) – 2805, за курсом «Основи здоров'я (ОЗ) – 3605 осіб;
- перепідготовлено (рефреш-семінари, 2 години): ОЗ – 7240, ЗСВ – 5797 осіб;
- ВСЬОГО (40-год курси + 2-год рефреші) – 19447 вчителів.

Кількість осіб, підготовлених на тренінгах для тренерів:

- з методики викладання питань профілактики ВІЛ, захисту прав людини, толерантності, інтеграції ВІЛ-позитивних дітей в курсі предмета «Основи здоров'я» в основній школі – 54 особи (2013 р.);
- з методики викладання тренінгового курсу "Захисти себе від ВІЛ" - 106 осіб, у т.ч. у старших класах ЗНЗ – 52 особи, у ВНЗ I і II рівня акредитації – 27 осіб, у ПТНЗ – 27 осіб;
- Інституалізація спеціальності «Основи здоров'я» в педагогічних ВНЗ III-IV рівнів акредитації – 58 осіб (2012, 2013 р.р.).

У 2013 році курс «Захисти себе від ВІЛ» впроваджувався у **5343** школах України та охопив 182 592 учнів (включаючи учнів ПТНЗ).

Конкурс моделей превентивної освіти. В рамках проекту здійснюється розгляд моделей превентивної освіти, створених базовими навчальними закладами. Розгляд включає опитування адміністрації, вчителів, учнів та їхніх батьків за анкетною оцінкою діяльності навчального закладу як школи, дружньої до дитини, та аналіз отриманих результатів.

Розгляд проводиться в два етапи: I етап (відбірковий) – на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти; тут розглядаються матеріали навчальних закладів і визначаються учасники фінального етапу (по одному від регіону); II етап (фінальний) проводиться департаментом загальної середньої та дошкільної освіти МОН. На підставі розгляду поданих навчальними закладами матеріалів визначаються кращі моделі організації превентивної освіти. Результати розгляду оприлюднюються на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки України, порталі <http://autta.org.ua> та в періодичних педагогічних виданнях.

Зразки моделей превентивної освіти, розміщені на сайті
<http://autta.org.ua>

Тренінг на тему «Інфекційні захворювання» (розробка вчителів початкових класів Старокостянтинівської гімназії)

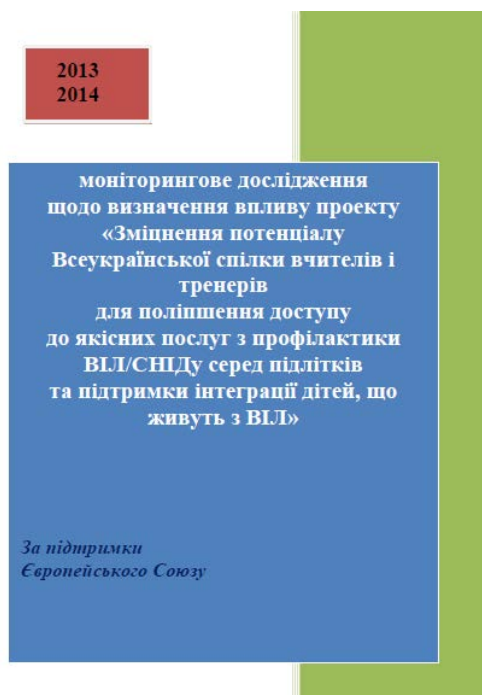

Ознайомлення учнів з базовою інформацією про захворювання на ВІЛ, СНІД та інфекції, що передаються статевим шляхом. Оцінювання базового рівня знань і ставлень учнів.

В рамках проекту проведено **моніторингове дослідження**, ключовим завданням якого було визначення (у порівнянні з результатами ESPAD¹⁾) кількості підлітків, які знають про способи зараження ВІЛ та ефективні методи захисту, а також толерантно ставляться до ЛЖВ. Тобто головне питання дослідження було сформульовано таким чином: чи відбулися зміни в значеннях показників, що відносяться до стандартів якості превентивної освіти?

Додаткові завдання моніторингового дослідження:

- оцінити рівень обізнаності учнів з питань ВІЛ/СНІДу;
- визначити рівень толерантності до людей життя яких пов'язано з ВІЛ/СНІДом;
- оцінити рівень поінформованості вчителів з питань ВІЛ/СНІДу;
- дослідити зміни у знаннях вчителів, адміністраторів, батьків учнів з питань доступу до профілактичної освіти, стигми, інтеграції ВІЛ- позитивних дітей;
- дослідити питання щодо створення сприятливого для здоров'я освітнього середовища в навчальних закладах;
- визначити рівень спроможності педагогів у забезпеченні дієвої профілактики ВІЛ/СНІДу, протидії стигмі і дискримінації;
- дослідити питання інтеграції ВІЛ-позитивних дітей у навчально-виховних процес загальноосвітніх навчальних закладів;
- виявити проблеми та потреби щодо навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення для проведення профілактичних заходів, занять на сучасному рівні;
- оцінити ставлення батьків учнів до запровадження профілактичних програм з питань ВІЛ/СНІДу;
- проаналізувати ставлення батьків щодо рівня створення сприятливого для здоров'я середовища в навчальних закладах;
- виявити основні проблеми та потреби щодо проведення ефективної профілактичної роботи.

¹ Рівень поширення і тенденції вживання тютюну, алкогольних напоїв, наркотичних речовин серед учнівської молоді України: 2011/О. М. Балакірева (кер. авт. кол.), Т. В. Бондар, Ю. П. Галіч та ін. Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка. – К.: ТОВ ВПК «ОБНОВА», 2011 – 88 с.

В результаті дослідження встановлено наступне.

1. Показник «Відсоток учнівської молоді у базових школах, яка знає про способи зараження ВІЛ, правильно визначає всі шляхи запобігання статевій передачі ВІЛ-інфекції та знає як вона не передається» складає 76%.

Обізнаність підлітків 15-17 років з питань ВІЛ/СНІД у 2011 році становила 20% (результати опитування ESPAD). Опитування ESPAD було проведено серед учнівської молоді загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів, студентів I курсу ВНЗ I-II та I-IV рівнів акредитації.

Завданням Проекту було збільшення у базових школах на 30% кількості підлітків, які знають про способи зараження ВІЛ та ефективні методи захисту.

Впровадження в базових навчальних закладах профілактичного курсу «Захисти себе від ВІЛ» сприяло тому, що відсоток учнівської молоді, яка правильно визначає всі шляхи запобігання статевій передачі ВІЛ-інфекції та знає як вона не передається складає **76%** (показник розраховано за єдиною методикою ESPAD).

У дослідженні взяли участь учні 9-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, що охоплені навчанням за програмою факультативного курсу «Захисти себе від ВІЛ» в рамках Проекту.

Отже зміни за цим показником складають 56% (за планом - 30%), що доводить ефективність впровадження даного профілактичного курсу.

Зазначимо, що на момент опитування не всі учні завершили навчання, були такі, що пройшли до 80% програмного матеріалу зазначеного факультативного курсу. Тому, можна сподіватися, що рівень знань та сформованості навичок безпечної поведінки учнів будуть зростати.

Рекомендація: щоб змінилася ситуація з обізнаністю з питань ВІЛ/СНІД серед підлітків 15-17 років в Україні доцільно розширити географію впровадження профілактичного курсу «Захисти себе від ВІЛ», використовуючи позитивний досвід реалізації заходів Проекту.

2. Показник «Рівень толерантності охоплених проектом учнів до ВІЛ-позитивних людей» складає 72,5%.

Цей показник у 2010 році дорівнював 31,1 % (за результатами моніторингового дослідження в рамках проекту "Health behaviour schooled children" (HBSC) – «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді України», за підтримки ЮНІСЕФ. Показник був розрахований для генеральної сукупності, до складу якої ввійшли учні загальноосвітніх навчальних закладів України.

Показник загальної толерантності молоді до ЛЖВ, які навчалися за програмою запровадженого курсу «Захисти себе від ВІЛ» - 72,5% (показник розраховано за єдиною методикою HBSC).

Завданням Проекту було підвищення рівня толерантності серед охоплених проектом учнів базових навчальних закладів що найменше на 30%.

Отже зміни за показником толерантності складають 42,5% (за планом - 30%), що підтверджує ефективність впровадження профілактичної освіти у базових школах.